

Need *to* read

De terroristische aanslagen van '9/11' hebben een belangrijke weerslag gehad op de financiële markten. De verwachting is echter dat de gevolgen van '9/15' nog langer na zullen dreunen. De val van Lehman Brothers op 15 september 2008 heeft geleid tot een aantal fascinerende boeken over de *kredietcrisis*.

Toen Andrew Ross Sorkin, journalist bij de *New York Times*, op maandag 15 september 2008 om half drie 's nachts thuiskwam na 72 uur non stop werken op de redactie, was hij zo opgewonden dat hij zijn vrouw wakker maakte. Hij was getuige geweest van het belangrijkste weekend in de naoorlogse economische geschiedenis.

Lehman Brothers zou die ochtend het faillissement aanvragen, Merrill Lynch was verkocht aan Bank of America en verzekeringsgigant AIG stond op omvallen. "It's like a movie!", zei Sorkin nadat hij zijn vrouw de details van het drama verteld had. "No, it's like a book", zei zij terwijl ze de lakens over zich trok om de slaap te hervatten.

Het boek kwam er. Sorkin kreeg vrij van zijn werkgever en voerde in een klein jaar tijd meer dan 500 gesprekken met 200 leden van het financiële establishment op Wall Street en sleutelfiguren die betrokken waren bij de crisisbestrijding. Doordat hij inzage had in persoonlijke notities, verslagen van (vele) telefoongesprekken, e-mails en agenda's van de betrokkenen, kon hij de gebeurtenissen van het beslissende weekend in september – en wat daaraan voorafging – van uur tot uur reconstrueren. De val van Lehman, de redding van Merrill Lynch, de nationalisatie van AIG en de bijna-doodervaring van Goldman Sachs en Morgan Stanley worden in *Too Big to Fail* met veel aandacht voor smalltalk en hilarische details in thrillervorm opgediend. En inderdaad, *it reads like a movie!*

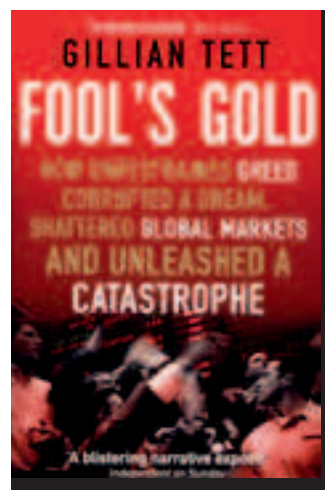
Opmerkelijk is dat de meeste hoofdrolspelers geen

enkel besef hebben van de financiële ramp die zich aan het voltrekken is. Als Lehman-ceo Richard ('Dick') Fuld begin september wordt teruggeroepen van vakantie, ontbiedt hij – gekleed in korte broek en hawaïshirt – zijn naaste adviseurs en vraagt hij geërgerd wat er aan de hand is. Hij kan zich gewoon niet voorstellen dat de zakenbank praktisch failliet is en dringend hulp nodig heeft. Hij weifelt zo lang over het aanbod van potentiële kopers dat uiteindelijk niemand meer bereid is om in Lehman Brothers te investeren.

Too Big to Fail – Inside the Battle to Save Wall Street. Andrew Ross Sorkin. Uitgever Allen Lane, 2009. ISBN 978 1 846 14238 3. £ 14,99.

Veertien jaar eerder, in juni 1994, was een groepje jonge ambitieuze bankiers van JP Morgan, tijdens een brainstormweekend in het Boca Raton Hotel aan de goudkust van Florida op zoek naar The Next Big Idea. Konden zij niet een briljant financieel product bedenken waarmee de bank weinig risico liep en toch stevig kon verdienen? Nadat de drank overdadig gevloeid had, opperde één van de bankiers dat de

bank kon proberen het risico van niet-terugbetaalde leningen af te kopen, zoals graanboeren het risico van mislukte oogsten afkopen. Het hoofd van het team, Peter Hancock, zag meteen de potentie van het wilde idee. Onder zijn hoede zouden de eerste zogeheten kredietderivaten aan hun opmars beginnen.

In *Fool's Gold* kijkt Gillian Tett met een antropologische blik naar het reilen en zeilen – voor en tijdens de kredietcrisis – van JP Morgan, een traditionele bank die prudentie juist hoog in het vaandel had staan en met afgunst keek naar de winsten van andere investeringsbanken die meer risico namen. Volgens Tett, journalist bij de *Financial Times*, zijn de kredietderivaten op zichzelf geen slechte producten. Wel veroordeelt zij de afwezigheid van restricties op de schaal waarop deze producten werden verhandeld. Ze beschrijft hoe toezichhouders, die weinig van deze onconventionele producten begrepen, bankiers ontboden om te vertellen waar ze in vredesnaam mee bezig waren. Hierbij lieten ze zich zo belobbyen en foppen dat ze weer maanden de andere kant opkeken. Sommige bankiers bij JP Morgan voorvoelden dat dit uit de hand zou lopen. Mede doordat deze mensen niet aan de bel trokken, kon volgens Tett ‘de dode hoek van de kredietcrisis’ ontstaan.

Fool's Gold – How Unrestrained Greed Corrupted a Dream, Shattered Global Markets and Unleashed a Catastrophe. Gillian Tett. Uitgever Little, Brown, 2009. ISBN 978 1 4087 0167 6. £ 18,99.

De economie heeft een grote invloed op ons dagelijks leven en de gevolgen van de kredietcrisis zullen de komende jaren alleen maar duidelijker worden. Toch laten massa's intelligente mensen zich erop voorstaan dat ze niets van economie begrijpen. Voor hen schreef de Engelse literaire (!) auteur John

Lanchester het boek *Whoops! Why Everyone Owes Everyone and No One Can Pay*, in het Nederlands verschenen onder de al even puberale titel *De kapitale crisis*.

Als een goede economieleraar legt hij uit hoe boekhouden onttaardt in ‘financieel bungeejumpen’. Zijn analyse verschilt nauwelijks van die in *Too Big to Fail* (Sorkin), *Fool's Gold* (Tett) en andere goede boeken over de kredietcrisis, maar hij vat deze helder samen. De crisis was volgens Lanchester het gevolg van een klimaat (de ineenstorting van het communisme ontketende het kapitalisme), een probleem (het verstrekken van hypotheek aan kredietonwaardigen), een

fout (de mate waarin de financiële wereld vertrouwde op wiskundige modellen en risicoberekeningen), een falen (van regelgevers die te verknoopt waren met de bankwereld) en een cultuur (de ideologie van de onfeilbare markt, de arrogantie van de bankiers). Lanchester laat zien hoe iedereen – bankiers, burgers, regeringen – vrolijk meedraaide in de steeds harder tollende carroussel. Maar hij toont ook aan hoe een bankierscultuur van ‘wetten zijn voor losers’ leidde tot het systematisch en actief omzeilen van de regels die er wél waren.

De kapitale crisis – De ondergang van de wereldeconomie. John Lanchester. Uitgever Prometheus, 2010. ISBN 978 90 446 1486 2. € 22,50.

In *De grote recessie* geven Casper van Ewijk en Coen Teulings, onderdirecteur resp. directeur van het CPB, antwoord op de kernvragen over de “meest ingrijpende economische crisis van onze tijd”. Hoe kon een relatief kleine schok op de Amerikaanse huizenmarkt de ineenstorting van de wereldhandel veroorzaken? Hoe lang zal de recessie duren en wat zijn de gevolgen op langere termijn? Maar ook: wat moet er aan worden gedaan? Werken onze instituties op monetair en budgetair terrein nog? Biedt een verbetering van het toezicht op financiële markten soelaas? En, last but not least: wat betekent dit allemaal voor ons inkomen, ons pensioen, ons huis en onze baan? “Als Europa kiest voor een slappe herstelstrategie, dreigt de kredietcrisis – die begon als een Amerikaans probleem – uit te monden in een Europees probleem van langdurig slecht functionerende banken”, schrijven Van Ewijk en Teulings in het hoofdstuk ‘Banken aan de ketting’. Vaak valt er wat af te dingen op de voorspellingen van het CPB, maar dimaal lijken ze het bij het rechte eind te hebben.

De grote recessie – Het Centraal Planbureau over de kredietcrisis. Casper van Ewijk en Coen Teulings. Uitgever Balans, 2009. ISBN 978 94 600 3224 0. € 15,00.